

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

”Bonnig på ett charmigt sätt”
En kvalitativ intervjustudie av attityder till dialekter och dess påverkan
på dialekters ställning och överlevnad

Maria Häger

Specialarbete, 15 hp
Svenska språket, LSV410
Höstterminen 2012
Handledare: Kirsti Hansen

Sammandrag

Detta är en studie som syftar till att kvalitativt undersöka hur dialekters ställning och överlevnad påverkas av attityder till dem. Dels hur de påverkas av allmänna attityder till dem, men främst hur de påverkas av sina egna talares attityder till dem. Det är således informanternas uppfattningar som undersöks och inte deras faktiska språkbruk. Undersökningen utgår ifrån följande frågeställningar: Hur påverkas en dialekt av sina talares attityder till den? Hur påverkas en dialekt av andras attityder till den? I vilken utsträckning kan man dra slutsatser kring vilket inflytande attityder har på dialekter?

Tidigare forskning inom ämnet har visat att människor gör olika antaganden om varandra beroende på hur de talar. Det har också visat sig att människor talar olika mycket dialekt i olika sammanhang. Detta beror på att standardspråk och dialekter, eller regionala uttalsvarianter, har olika hög status och därmed anses olika passande i olika sammanhang. Mot bakgrund av att främst kvantitativa studier har gjorts, genomförs denna undersökning med kvalitativ metod. Den metodiska utgångspunkten är kvalitativa intervjuer med fyra vuxna personer varav två har flyttat från sin ursprungliga dialektala miljö och två i stort sett bor kvar på uppväxtorten. Analysen är uppbyggd kring fyra teman: mer eller mindre dialektalt tal, attityder till den egna dialekten, andras attityder till dialekten och allmänna attityder till dialekter. Av analysen framgår att samtliga intervjuade talar olika mycket dialekt i olika sammanhang och med olika personer. De intervjuade som bor kvar på sin respektive uppväxtort talar lika mycket, om inte lite mer, dialekt idag som de gjort tidigare. De omges sannolikt av positiva attityder till sina respektive dialekter då den har en gemensamhetsfunktion. De intervjuade som flyttat från sin dialektala miljö uppger att de talar mindre dialekt idag än de gjort tidigare, vilket delvis beror just på den geografiska flytten. Vad gäller en av dem däremot verkar attityder, såväl hennes egna som andras, också ha påverkat utjämningen av hennes dialektala tal.

Nyckelord: attityder, dialekt, dialektutjämning

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Syfte och frågeställningar	2
1.3. Disposition	2
2. Tidigare forskning	3
2.1. Tidigare forskning om attityder till dialekter	3
2.2. Dialektutjämning	4
3. Teori, material och metod	5
3.1. Teori.....	5
3.1.1. Teoretiska utgångspunkter.....	6
3.1.2. Attityder	7
3.1.3. Begreppet dialekt	8
3.2. Metod och material	9
3.2.1. Kvalitativ forskningsintervju	9
3.2.2. Chatt-intervju	10
3.2.3. Intervjupersonerna	11
3.2.4. Intervjuguide.....	11
3.2.5. Genomförande av intervjuer	12
3.2.6. Validitet och reliabilitet	12
3.2.7. Analysmetod	13
4. Resultat och Analys.....	14
4.1. Mer eller mindre dialektalt tal?	14
4.2. Attityder till den egna dialekten	17
4.3. Andras attityder till dialekten	18
4.4. Allmänna attityder till dialekter.....	19
5. Diskussion och slutsatser	21
5.1. Mobilitet och attityder	21
5.2. Domämförlust?	22
5.3. Diskussion om teori, metod och material	23
5.4. Slutsatser.....	24
Litteratur	26
Bilaga 1	

1.

Figurer

Figur 1: Kodglidning.....7

Figur 2: Dialektmodell enligt Andersson.....8

1. Inledning

I detta kapitel kommer det först ges en bakgrund till undersökningen. Därefter kommer undersökningens syfte och frågeställningar att presenteras samt uppsatsens disposition.

1.1. Bakgrund

Dialekter och dialekttalare är något som de flesta av oss har mer eller mindre fasta uppfattningar kring. När vi hör en dialekt talas gör vi vissa antaganden om talaren. Detta kan bero på att olika dialekter eller dialektala uttalsvarianter har olika hög status, och förmodligen skiljer sig föreställningar om statusnivå mellan olika sammanhang och kontexter.

Uppfattningar om dialekter, såväl den egna som andra, gör att man i vissa sammanhang och sällskap tonar ner det dialektala talet. Hur medveten denna nedtoning är kan förmodligen variera, likväl som kontexten i vilken dialekten inte passar sig kan variera. Denna nedtoning beror alltså på attityder till dialekter. Dels ens egna attityder och dels förväntade attityder hos andra.

Jag är uppvuxen i Alingsås i ett område där det enligt en undersökning av Gunnarsdotter Grönberg talas relativt mycket dialekt i jämförelse med andra Alingsåsområden. Efter gymnasiet flyttade jag, som många andra Alingsåsare, till Göteborg och började efter ett par år studera vid universitetet. Jag har ofta fått reaktioner på min dialekt även om jag själv anser att den är mycket utjämnad. När jag började läsa engelska och svenska och deltog i diskussioner kring språklig variation började jag fundera över mitt eget språkbruk och kunde snabbt konstatera att jag minskar mina dialektala drag beroende på situation och ändamål.

Uppfattningar kring, och attityder till, dialekter vid sidan av människors mobilitet bör påverka såväl dialekters ställning som överlevnad. Alltså bör den dialektutjämnning som pågår på något vis stå i relation till attityder till dialekter. Dialekter som tunnas ut gör det genom att de närmar sig standardspråket och/eller att de påverkas av geografiskt närliggande dialekter som eventuellt har högre social status.

Mycket av den tidigare forskning som har behandlat attityder till dialekter har byggt på kvantitativa undersökningar. Jag kommer istället att göra en kvalitativ undersökning som bygger på intervjuer med fyra

informanter. Förhoppningen är att få så uttömmande svar som möjligt på frågor kring deras inställning till dialekter och dialekttalande. För att möjliggöra en sådan undersökning kommer även begreppet dialekt redas ut, då det finns flera olika definitioner.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att kvalitativt undersöka hur dialekters ställning och överlevnad påverkas av attityder till dem. Undersökningen kommer att baseras på kvalitativa intervjuer med fyra utvalda personer med fokus på hur de ser på dels sin egen dialekt och dels hur de upplever att andra ser på den. Det är således informanternas uppfattningar som undersöks och inte deras faktiska språkbruk. Jag utgår från hypotesen att individers inställning till den egna dialekten har betydelse för dialektens ställning och överlevnad. Undersökningen kommer att utgå från nedanstående frågeställningar varav den tredje är att betrakta som en följdfråga till övriga två. Tilläggas bör dock att undersökningen inte söker generaliserbara resultat.

- Hur påverkas en dialekt av sina talares attityder till den?
- Hur påverkas en dialekt av andras attityder till den?
- I vilken utsträckning kan man dra slutsatser kring vilket inflytande attityder har på dialekter?

1.3. Disposition

I kapitel två kommer det att redogöras för den tidigare forskning som har bedrivits på området, som är mest relevant för min undersökning. Teori, metod och material kommer att beskrivas i kapitel tre. I teoriavsnittet kommer en del av de resonemang som behandlas i kapitel två att utvecklas. Vidare kommer begreppet dialekt att diskuteras och även begreppet attityd, om än något mer kortfattat. Metoden, alltså kvalitativ intervju, kommer att redogöras för och även materialet, alltså intervjuerna.

I kapitel fyra kommer intervju svaren att presenteras och analyseras. Analysen diskuteras sedan i kapitel fem där även slutsatser presenteras.

2. Tidigare forskning

Det har bedrivits en hel del forskning kring dialekter och attityder till dem. I detta kapitel kommer jag att redogöra för den forskning som är mest relevant för min undersökning. Detta kommer att presenteras i två avsnitt för att kapitlet skall bli så överskådligt som möjligt.

2.1. Tidigare forskning om attityder till dialekter

Standardspråk associeras ofta med högre socialgrupper, media, makt och status. Detta är enligt Fishman ett relativt genomgående mönster som resultat av empiriska studier världen över har visat (se Giles m.fl. 1987). Vad svenska attitydundersökningar beträffar finns också en del mönster vilka kommer att redovisas i detta avsnitt.

Undersökningar av bl.a. Labov, Giles och Trudgill har visat att man gör vissa antaganden om människor beroende på hur de talar. Edwards & Giles menar att ickestandard-talande hos elever gör att lärare gör negativa antaganden om dem (se Giles m.fl. 1987). En studie utförd av Giles och Farrar har visat att hemmafruar svarar på fler frågor på en enkät när de får den av någon som talar recieved pronunciation, engelskt standardspråk, än när denne talar Cockney, en varietet som avviker från standardspråket (se Giles m.fl. 1987).

I jämförelse mellan vad kvinnor och män tror om sitt språkbruk har det talats om dold prestige och öppen prestige. Det tidigare används för att förklara att det måste finnas dolda, positiva värden kopplade till t.ex. en lokal varietet, och det senare för att påtala den öppna prestige som standardspråk har. Begreppen används för att förklara varför män använder mer lokala former och kvinnor mer standardformer (Trudgill 1972, Sundgren 2002).

Resultat från undersökningar av bl.a. Loman, Andersson och Bolfek Radovani har visat att de mest omtyckta dialekterna, eller regionala uttalsvarianterna, i Sverige är de i de norra och västra delarna av landet (se bl. a. Loman 1973, Andersson 1985 & Bolfek Radovani 2000). Det har även visat sig att attityder till stockholmska överlag är negativa (se Loman 1973, Andersson 1985 & Bolfek Radovani 2000).

Ovan presenterade forskningsresultat av attityder till några svenska dialekter, representerar ett allmänt mönster kring hur vi ser på våra dialekter. Andersson presenterar även ett egocentriskt mönster som innebär att människor har en splittrad syn på den egna dialekten och är negativa till geografiskt näraliggande dialekter. Attityden verkar bli mer positiv ju längre bort dialekten talas (1985:140f). Andersson ger förslag

till förklaringar av dessa mönster som senare delvis har bekräftas av Bolfek Radovani, däribland maktrelationer och misstro mot grannar (jrf. Andersson 1985:141f & Bolfek Radovani 2000:98ff).

Forskning har också visat att vi anser att dialektalt tal inte är lämpligt i alla situationer och att vi också talar olika beroende på situation, samtalspartner osv. (se bl.a. Hultgren 1983, Andersson 1985, Radovani 2000, Wihlborg 2005).

Vidare har det visat sig att det i allmänhet finns en kluvenhet inför den egna dialekten (se bl.a. Andersson 1985, Loman 1973, Wihlborg 2005). Detta kan förklaras med statusprincipen och samhörighets-principen, vilket innebär att vi å ena sidan ska sträva efter standardformen då den talas av människor med hög social status. Å andra sidan ska vi värdesätta och eftersträva den språkliga variant som används av människor i vår närhet för att visa lojalitet mot den egna språkgruppen (Andersson 1985, Giles m.fl. 1987).

Det egocentriska mönstret som nämns ovan används av Edlund för att förklara att den egna dialekten är måttstocken mot vilken andra dialekter värderas. Detta menar även Edlund är anledningen till att granddialekterna ofta är dem som värderas mest negativt (1994:212).

2.2. Dialektutjämning

Att svenska dialekter, i synnerhet genuina dialekter, undergår en utjämningsprocess är något som inom språkforskningen länge har varit självklart (se bl.a. Andersson 1985, Edlund 1994, Nyström 2000, Grönberg 2010). Anledningarna till utjämningen är flera, bl.a. att vi i allt större utsträckning flyttar på oss och därmed är i kontakt med människor från andra dialektala miljöer och att vi, som tidigare nämnts, i allmänhet värderar standardspråk högre än dialektala varieteter (Edlund 1994). Utjämningen går alltså i två riktningar, dels mot standardspråket och dels mot andra dialekter.

En undersökning av Sundgren, i vilken fokus ligger på morfologisk variation och förändring i talspråk, visar emellertid andra resultat. Hennes hypotes att antalet standardformer skulle ha blivit större hos en grupp informanter efter nästan trettio år, fick hon bara delvis bekräftad. Dels hade förändringen skett avsevärt långsammare än förväntat, och vid vissa variabler hade standarduttalet snarare gått tillbaka. Den övergripande förklaringen till att förändringen har gått långsamt är, menar Sundgren, att de undersökta variablerna befinner sig i olika faser av förändringsprocessen (Sundgren 2002:245f).

Det har tidigare nämnts att man inte anser dialektalt tal vara passande i alla situationer, vilket, under förutsättning att man agerar som man avser, borde innebära att dessa människor talar mer dialekt i vissa sammanhang och mindre i andra. Detta kallas även kodväxling (Andersson 1985, Edlund 1994). Alltså har dialektutjämning att göra med attityder.

Den utjämning som sker i riktning mot andra dialekter illustreras bl.a. av Gunnarsdotter Grönberg i hennes undersökning av ungdomars dialekttalande i Alingsås (2007). I undersökningen kartlägger hon bl.a. novationer som antas ha kommit till Alingsås via Göteborgskan, som för övrigt räknas som centrum för ett västsvenskt regionalspråk (se bl.a. Andersson). Resultatet av denna kartläggning visar dels att novationerna har större utbredning ju närmare Göteborg informanterna bor och dels att de har stor utbredning bland ungdomar som är Göteborgsorienterade eller förändringsbenägna (Gunnarsdotter Grönberg 2007).

Dialektutjämningen utgör ett hot mot de enskilda dialekterna. Hur dialekternas framtid ser ut är däremot oklart. Nyström menar att sålänge riksspråket förknippas med det offentliga livet, högre samhällsklasser, makt, status osv. och dialekterna med det motsatta, alltså den privata sfären, kommer dialekterna kämpa i kraftigt underläge (2000:41). Tio år senare hävdar Gunnarsdotter Grönberg i en artikel i Språktidningen att det finns tecken på att dialektutjämningen har saktat ner (2010:48ff). Att dialektalt tal hörs i olika medier och att de flesta kan variera sitt tal mellan mer eller mindre dialektalt, menar hon tyder på en större acceptans för språklig variation. Vidare menar hon att dagens dialekter sällan utgör kommunikationshinder vilket talar till dialektens fördel (2010:48ff).

I detta avsnitt har det redogjorts för den forskning som är mest relevant för min undersökning. En del av de resonemang som har tagits upp här kommer att utvecklas i teoriavsnittet där begreppen attityd och dialekt även kommer att redas ut.

3. Teori, material och metod

3.1. Teori

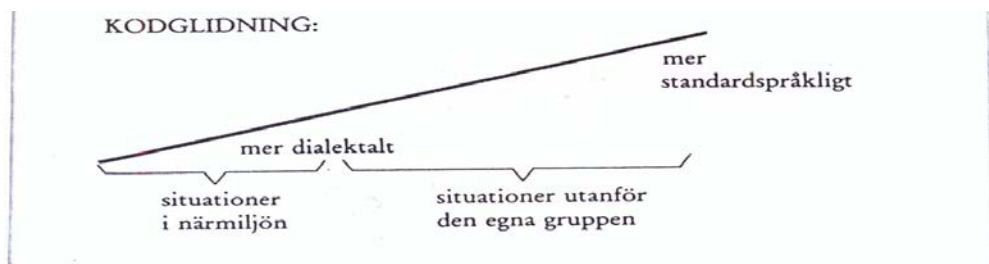
Jag har valt att basera mitt teoretiska avsnitt dels på Andersons teori om statusprincipen och samhörighetsprincipen, och dels på teorin om kodglidning som används av bl.a. Andersson och Edlund. Vidare

kommer begreppen attityd och dialekt att redas ut då de är centrala för undersökningen.

3.1.1. Teoretiska utgångspunkter

Dialekt förknippas i första hand med geografiska språkvarieteter. Men dialekten har också en viktig social funktion genom att den svetsar samman människor inom ett område till en gemenskap gentemot andra områden, därmed skapar dialekten en *vi* och *dom*-relation (Edlund 1994:213). Den gemenskapsfunktion dialekter har konkurrerar med uppfattningar om riksspråkets höga sociala status och koppling till makt och media vilket kan förklaras med två olika principer. Statusprincipen och samhörighetsprincipen (som även presenterades i avsnitt 2.1) används således för att förklara människors attityder till språkbruk. Å ena sidan är dialekten värdefull då den är gemensam för oss och våra nära och kära, medan riksspråket å andra sidan är kopplat till makt och hög status och därmed är eftersträvansvärt. Tänker man enligt statusprincipen skall man skatta dialekten lågt och standardspråket, eller riksspråket, högt. Tänker man däremot enligt samhörighetsprincipen skall man skatta dialekten högt och standardspråket lågt. Man kan tänka sig att en kamp mellan dessa principer pågår inom många människor (Andersson 1985:142). Kampen mellan dessa principer är också en början till en förklaring av varför vi pratar olika mycket dialekt i olika sammanhang.

I en vidare förklaring om varför man pratar olika mycket dialekt i olika sammanhang kan man tala om kodväxling och kodglidning (se bl.a. Andersson 1985 & Edlund 2002). Kodväxling kan man tala om då en person talar genuin dialekt och som närmast blir tvåspråkig då hon växlar från sin dialekt till en standardnära form i vissa sammanhang, t.ex. i kontakt med myndigheter. Kodglidning däremot innebär snarast att man glider på en skala mellan mer eller mindre dialektalt tal (se figur 1). Kodglidning förklarar språkbruket hos personer som talar mer utjämnad dialekt, hos vilka ytterligheterna på skalan inte ligger tillräckligt långt från varandra för att man skall kunna kalla det kodväxling. Idag pratar de flesta någon form av utjämnad dialekt eller regionalt standardspråk (se Edlund 2002) och därmed är kodglidning den förklaringsmodell som passar bäst för min undersökning.

Figur 1. Kodglidning (Andersson 1985:211)

När sammanhangen där dialekten föredras framför standardnära former blir färre, d.v.s. dialekten förlorar domän, hotas dialektens ställning. I detta scenario har statusprincipen ett övertag över samhörighetsprincipen. Detta hot är störst mot de genuina dialekterna då de lider störst risk för domänförlust p.g.a. kommunikationshinder utanför den egna dialektala miljön (se Edlund 2002). Detta hot mot dialekter, som alltså innebär domänförlust och nederlag för samhörighetsprincipen, är ett sätt på vilket attityder påverkar dialekters ställning.

3.1.2. Attityder

Attityders funktion är, enligt Triandis, bland annat att hjälpa människor förstå sin omvärld genom att organisera och förenkla input (se Deprez & Persoons 1987:128). Sedan mitten av sextiotalet har attityder varit en erkänt viktig fråga av sociolinguister och från sjuttiotalet och framåt har undersökningar bedrivits av språkattityder (Deprez & Persoons 1987:125). Deprez and Persoons definerar attityd som beredskap för beteende (1987:125). Vidare menar de att attityd är en hypotetisk konstruktion som medlar mellan stimulus och respons, vilket inte innebär att det är att betrakta som tomt eller vagt, utan att det snarast bör betraktas utifrån kvalitet och struktur (1987:125). Vad kvalitet beträffar är konsekvens viktigt. Attityders struktur brukar anses bestå av tre komponenter som samverkar för att producera en intention att agera på ett visst sätt (se Deprez & Persoons 1987:125).

Viktigt att notera är dock att attityder inte är beteende, utan snarare instruktioner eller beredskap för beteende i en given situation. Däremot kan man anta att människor ämnar att bete sig i enlighet med sina intentioner (Deprez & Persoons 1987:127). Då min undersökning bygger på intervjuvar och inte tar hänsyn till faktiskt språkbruk utgår även jag från att människor ämnar att bete sig i enlighet med sina intentioner.

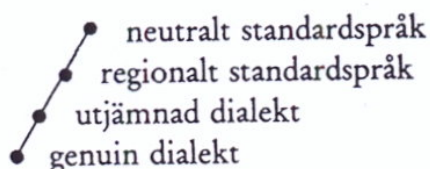
3.1.3. *Begreppet dialekt*

Begreppet dialekt är problematiskt då det har flera möjliga definitioner. Gunnarsdotter Grönberg problematiserar begreppet i sin doktorsavhandling i samband med ett försök att sätta en benämning på undersökta språkliga varieteter:

En dialekt bör vara ett fungerande språksystem som skiljer sig från riksspråket på alla språkliga nivåer, och därmed bör en utjämnad dialekt inte kunna kallas dialekt, eftersom den inte uppfyller kriterierna. Frågan är då om det är begreppet eller kriterierna som bör ändras [...](Gunnarsdotter Grönberg 2007:334f).

Ovanstående citat illustrerar det definitionsproblem som uppstår inför dialektundersökningar. Själv väljer hon en mycket vid definition av begreppet som innebär att hon inkluderar allt som inte är geografiskt neutral standard i begreppet dialekt (2007:335).

I vardagligt tal är det vanligt att tala om dialekt och rikssvenska eller standardsvenska. Detta har komplicerats av Andersson (se även Dahlstedt 1978) genom att begreppen placeras in i en fyrgradig skala (se figur 2).

Figur 2 Dialektmodell enligt Andersson (1985:62)

I likhet med ovanstående citat av Gunnarsdotter Grönberg menar även Andersson att för att något skall betraktas som en genuin dialekt bör avvikelserna från riksspråket finnas på alla språkliga nivåer d.v.s. såväl på fonologisk nivå som på morfologisk och syntaktisk. Vidare hävdar Andersson att det är den genuina dialekten som avses när man talar om dialekters hotade ställning. Utjämnad dialekt är t.ex. göteborgska, andra storstadsmål eller sådana dialektala varianter vi kan höra via medierna (1985:62f).

Vid sidan av denna dialektdefinition väljer Andersson att förklara begreppet dialekt genom att påpeka att det utgår från begreppet språklig variabel. Detta gör han för att visa att det viktiga för begreppet är att det

finns en variation och han menar också att den språkliga variabeln kan hämtas ur vilken språklig nivå som helst. Med språkliga variabler som undersökningsobjekt kan dialektundersökningar bedrivas genom att kartlägga var variablerna används (1985:60f).

Oavsett vilken definition man väljer, handlar begreppet om någon form av geografisk indelning av språkliga varieteter. Något som dock ytterligare komplicerar situationen kring begreppet är iakttagelsen att det finns en gradskillnad i dialektalt tal mellan olika socialgrupper (se bl.a. Loman 1973:35).

Då mitt syfte med uppsatsen är att undersöka attityder till dialekter och hur de påverkar dialekternas ställning, snarare än att kartlägga dialektala drag kommer jag att förhålla mig till begreppet på samma vis som Grönberg. Jag kommer alltså att betrakta allt som inte är geografisk neutral standard som dialekt.

3.2. Metod och material

I detta kapitel ges en beskrivning och motivation av den metod jag har använt. Det redogörs för planerandet och genomförandet av intervjuerna samt ges en presentation av intervjupersonerna. I kapitlets sista avsnitt diskuteras reliabilitet och validitet. Metoderna för undersökningen är baserade på Kvale och Brinkmann.

3.2.1. Kvalitativ forskningsintervju

För att uppnå syftet med uppsatsen har jag valt att bygga undersökningen kring kvalitativa intervjuer med fyra personer med lite olika bakgrunder. Skälet bakom valet av en kvalitativ undersökningsmetod är att få en djupare insikt i intervjupersonernas upplevelser av attityder till dialekter.

Jag har genomfört intervjustudien efter råd som ges av Kvale och Brinkmann, från planeringsstadium till rapportering. Dels har jag följt råd om hur man formulerar intervjufrågor utefter forskningsfrågor, och dels råd om hur man skall vara som intervjuare.

I den kvalitativa forskningsintervjun produceras kunskap i samspel mellan intervjuare och intervjuperson. Detta innebär att produktionen av data bygger på intervjuarens färdigheter och personliga omdöme vad gäller att ställa frågor (Kvale & Brinkmann 2009:98). Det krävs erfarenhet för att bli en god intervjuare, vilket är något jag kommer återkomma till i metoddiskussionen (se avsnitt 5.2). För att tillägna mig de egenskaper man enligt Kvale och Brinkmann behöver (se Kvale &

Brinkmann 2009:182f) har jag bland annat läst in mig på ämnesområdet innan jag har planerat och formulerat intervjuundersökningen. Detta har jag gjort för att ha kunskap nog att t.ex. ställa relevanta följdfrågor.

Intervjufrågorna är formulerade utefter mina frågeställningar, med uppsatsens syfte i åtanke och efter en del råd om hur man formulerar frågor till en kvalitativ intervju (se Kvale & Brinkmann 2009:148ff).

Formen jag har valt för intervjun är något annorlunda och presenteras i nästa avsnitt.

3.2.2. *Chatt-intervju*

Anledningarna till valet av chatt som kommunikationsform för intervjuerna är flera. Det är ett samtalsliknande kommunikationssätt med snabba turtagningar, dock finns en del skillnader från intervjuer som sker ansikte mot ansikte. Nackdelarna är att man går miste om ickeverbal kommunikation, att det krävs skrivskicklighet av intervjuare och intervjupersoner samt att det kan skapas en distans mellan intervjuare och intervjuperson (Kvale & Brinkmann 2009:165). Detta är dock inte stora problem för min undersökning då jag inte kommer att göra någon fonologisk analys, vad den första nackdelen beträffar. Vad gäller skrivskickligheten är jag av uppfattningen att min generation är skickliga skribenter i chattforum då vi har varit vana vid detta kommunikationsmedel sedan tonåren. När det kommer till den eventuella distans som kan uppstå i jämförelse med en ansikte mot ansikte-intervju anser jag att den har överbryggats i intervjuerna då jag vid intervjutillfällena redan var bekant med samtliga intervjupersoner (för presentation av intervjupersonerna se avsnitt 3.2.3).

En av fördelarna med chatt-intervju är att de är självutskrivande vilket innebär att det som sägs finns ordagrant dokumenterat redan direkt efter intervjun (Kvale & Brinkmann 2009:165). Detta innebär att transkriptionsmomentet försvinner och att tolkningsmomentet som sker vid utskrift av inspelad intervju också försvinner. En annan fördel är att det i en chattsituation kan vara lättare att ta upp sådant som är känsligt än ansikte mot ansikte. Ytterligare något positivt med chatt-intervju är att det ger tid och utrymme till eftertanke. Att beviljas pauser är viktigt för att undvika korsförhörsliknande situationer och för att ge intervjupersonen möjlighet att reflektera och associera (Kvale och Brinkmann 2009: 153f).

3.2.3. *Intervjupersonerna*

Då undersökningen har ett övergripande perspektiv snarare än fokus på någon specifik dialekt valde jag intervjupersoner som representerar några olika dialekter. Vidare valde jag just dessa fyra för att få en variation i huruvida de bor kvar på sin uppväxtort eller ej. Intervjupersonerna är i åldrarna 24 till 33 år, vilket innebär att det inte finns så stor bredd vad gäller ålder. Eftersom jag inte antar något perspektiv där ålder, eller generation kommer att analyseras som sådant, fann jag det lämpligt att hålla åldersspannet relativt smalt. Något genusperspektiv finns heller inte anlagt så kön har inte varit en avgörande faktor i urvalet.

För intervjupersonernas anonymitets skull, och för att på ett tydligt sätt kunna referera till dem, har jag gett dem nya namn. Två av dem, Ulf och Ludvig, bor i stort sett kvar på sin uppväxtort, flytt har endast skett in till staden från närliggande kranskommun. Ulf är uppvuxen utanför Alingsås och har flyttat in till centrum, medan Ludvig är uppvuxen strax utanför Göteborg och har flyttat in till staden. De andra två, Therese och Karl, är uppvuxna i Skåne, Therese i Trelleborg och Karl i Kristianstad. Både Therese och Karl bor numera i Göteborg och har alltså lämnat sin ursprungliga dialektala miljö.

Intervjupersonernas utbildning och yrke kommer inte spela någon betydande roll i analysen, men kommer däremot att nämnas. Därför ges här en kort presentation av detta. Ulf är hantverkare, Ludvig är sjuksköterska, Therese är lärarstudent och Karl är musikalartist.

Som nämndes i föregående avsnitt har jag valt intervjupersoner som jag har någon form av bekantskap med. Detta val gjorde jag för att undkomma eventuella förtroendespärar mellan mig och intervjupersonerna. Jag ansåg att detta var viktigt då intervjufrågorna i viss mån rör intervjupersonernas känslor.

3.2.4. *Intervjuguide*

Utifrån undersökningens syfte och frågeställningar har jag utformat en intervjuguide som jag har haft som stöd under intervjuerna (se bilaga 1). Guiden innehåller frågor, och förslag till följdfrågor, som täcker de ämnen som ska behandlas. Denna utformning är typisk för en halvstrukturerad intervju där frågornas ordningsföljd och exakta formulering är flexibla (Kvale & Brinkmann 2009:146).

Jag har valt att ställa relativt öppna frågor för att få ta del av intervjupersonernas personliga upplevelser. Däremot har jag hållt

intervjuerna strukturerade genom förbestämda ämnesområden och frågor som är formulerade efter uppsatsens syfte.

Under intervjuerna har jag haft intervjuguiden framför mig men jag har inte följt varken ordningen eller formuleringarna slaviskt, utan jag har anpassat detta efter situation. Intervjuguiden innehåller även en del som jag har valt att kalla hjälpfrågor. Dessa har jag vänt mig till i situationer då jag t.ex. har velat ha ett mer utförligt eller precist svar. Dessa är också utformade efter råd av Kvale och Brinkmann (se Kvale & Brinkmann 2009:150ff).

3.2.5. *Genomförande av intervjuer*

Intervjuerna ägde rum under intervjupersonernas fritid och skedde i samtliga fall hemifrån för både min och informanternas del. För att göra chatt-intervjun så samtalslik som möjligt bad jag intervjupersonerna att stänga ner all annan aktivitet på datorn, stänga av sin telefon och sätta sig i ett rum där de kan vara ifred för att undvika distraktioner. Jag uppmanade dem även att skriva som de brukar i chatt-kommunikation och att inte tänka på skrivregler. De fick t.ex. gärna använda sig av förkortningar om de var vana vid det, men däremot bad jag dem undvika att använda smileys och liknande symboler då jag anser att det skulle försvåra analysen.

Under intervjuerna försökte jag vara strukturerande och tydlig genom att ställa korta och enkla frågor och att använda ett vardagligt språk. Jag försökte vara vänlig genom att tillåta intervjupersonerna att tänka och prata i sin egen takt, och tillåta pauser. Jag var öppen genom att vara flexibel med mina frågor och ställde följdfrågor till sådant som intervjupersonen verkade tycka var viktigt, och återknöt till saker hen hade sagt genom att återkomma till ämnet senare under intervjun. Samtidigt försökte jag vara styrande genom att hålla samtalet till ämnet, och tolkande genom att under intervjuns gång försöka klargöra innebörden i det som intervjupersonen sagt. Alla dessa egenskaper är viktiga kvalifikationer för en intervjuare då man i en intervjuundersökning är sitt eget viktigaste verktyg (Kvale & Brinkmann 2009:182f).

Intervjuernas längd varierade mellan 45 och 65 minuter.

3.2.6. *Validitet och reliabilitet*

Reliabilitet handlar om forskningsresultatens konsistens och tillförlitlighet (Kvale & Brinkmann 2009:263). För att en läsare skall

kunna bedöma intervjuundersökningens tillförlitlighet är information om de metodiska stegen nödvändig, därför bör metoden beskrivas så exakt som möjligt (Kvale & Brinkmann 2009:291). Detta är anledningen till att metodavsnittet i denna uppsats är så omfattande som det är.

Validitet handlar om huruvida en metod undersöker det den påstår sig undersöka. Validering skall ske under intervjuundersökningens alla stadier. Det handlar bl.a. om hur relevant intervjudesignen och intervjumetoden är för undersökningens syfte och att under intervjugång kontrollera tillförlitligheten i intervjupersonens utsagor genom noggrann utfrågning (Kvale & Brinkmann 2009:266f). Vidare gäller det utskrift av intervjuerna, att med lämplig språklig stil översätta från muntlig till skriftlig form (Kvale & Brinkmann). Utskriftens validitet är inget bekymmer denna undersökning då intervjuerna är självutskrivande.

Mina undersökningsresultat kommer inte vara representativa p.g.a. det begränsade antalet intervjupersoner, men de kommer kunna utgöra ett bidrag i diskussionen kring attityder till dialekter.

En vanlig invändning mot intervjuforskning är att intervjupersonernas svar kan vara falska och därmed är forskningsresultaten ogiltiga. Intervjupersonernas svar i denna undersökning representerar deras egna upplevelser och uppfattningar vilket inte nödvändigtvis är "sanningen" om hur något förhåller sig, men förhoppningsvis sanningen om hur intervjupersonerna upplever något.

3.2.7. Analysmetod

Jag har valt att strukturera undersökningsresultaten genom att dela in dem i fyra teman, vilka även kommer att tjäna som avsnittsrubriker i analyskapitlet (se kapitel 4). Den tolkningskontext som kommer föreligga under analysen är sunna förnufts kritiska förståelse, vilket innebär att tolkningen går

utöver intervjupersonens självförståelse – vad han själv har för upplevelse av ämnet och menar med det – men förblir inom sunna förnufts förståelsekontext (Kvale & Brinkmann 2009:231).

Detta innebär att man som intervjuare är kritisk till det som sägs och inför en allmän kunskap¹ för att tolkningen av ett uttalande skall kunna vidgas och berikas (se Kvale & Brinkmann 2009:231).

4. Resultat och Analys

Jag har delat in intervjupersonernas utsagor i fyra teman utefter utsagans innehåll samt för att ha en struktur som är passande för undersökningens frågeställningar (se avsnitt 1.2). De fyra teman kallar jag *Mer eller mindre dialektalt tal?*, *Attityder till den egna dialekten*, *Andras attityder till dialekten* och *Allmänna attityder till dialekter*.

4.1. Mer eller mindre dialektalt tal?

Alla fyra intervjuade anser sig vara mer eller mindre dialektalande. När de ombads uppge vilken dialekt de talar angav två av dem ett regionalspråk eller en landskapsdialekt, skånska och västgötska, och två av dem stadsmål, Kristianstad-dialekt och göteborgska. De har alltså olika snäva definitioner av sina dialekter vilket eventuellt påverkar deras syn på den egna dialekten, men för denna undersökningen betraktas allt som inte är geografisk neutral standard som dialekt (se avsnitt 3.1.3). Därmed görs ingen vidare analys av intervjupersonernas dialektdefinitioner.

Alla fyra intervjupersoner uppger även att de talar olika mycket dialekt i olika sammanhang och med olika personer, vilket innebär att de kodglider. Tilläggas bör dock att detta illustrerar medvetna attityder, medan det kan finnas skillnader mellan hur vi säger att vi agerar och hur vi faktiskt agerar. Det varierar något mellan vilka situationerna och personerna är som påverkar intervjupersonernas dialektala tal. För två av dem, Karl och Therese, är personen man pratar med en viktig faktor. Båda dessa har flyttat från sin ursprungliga dialektala miljö och anser att de talar mer dialekt när de talar med någon hemma i Skåne, vilket tyder på att samhörighetsprincipen är stark i dessa situationer.

För Ulf handlar graden av dialektalt tal främst om hur avslappnad han är i en situation och med människor omkring honom. Han talar mer dialekt i en avslappnad situation än en situation där han behöver vara professionell t.ex. jobbsammanhang. I samtal med en kund t.ex. uppger

---

¹ Den allmänna kunskap som införs är den tidigare forskning som presenterats i kapitel två och de teorier som redogörs för i detta kapitel.

Ulf att han talar mindre dialekt än han gör annars. Detta är inget han anser att han gör medvetet, men det tyder ändå på att han anser dialektalt tal vara mindre passande i situationen. Han anser åtminstone att han ger ett mer professionellt intryck när han talar mindre dialekt, vilket innebär att statusprincipen har ett övertag i nämnda situation. Ulf nämner också, i likhet med Karl och Therese, att hans dialekt blir mer framträdande i samtal med andra talare av den. Som i Karls och Thereses fall är troligen samhörighetsprincipen stark när Ulf kommunicerar med andra talare av hans dialekt.

Ludvig anger också jobbet som ett viktigt sammanhang vad gäller variation i sitt språkbruk. Både han och Ulf kodglider (se avsnitt 3.1.1) således bl.a. mellan yrkesliv och privatliv. För Ludvig är situationen däremot den omvända jämfört med Ulf, alltså att han talar mer dialekt i jobbet än i privatlivet.

Jag jobbar med sjuka människor på en arbetsplats som ligger i göteborg, därmed träffar jag sjuka göteborgare. Oftast är det utsatta människor jag jobbar med som antingen bara just för tillfället är utsatta pga en tillfällig sjukdom eller människor vars vardag är psykiskt och fysiskt nedbrytande. [...] En go och glad göteborgare är lättare att få tillit än en person som talar kall och tråkig rikssvenska. Göteborgskan hjälper mig att skapa en bra relation till min patient. [...] Det kanske är ett omedvetet verktyg som är bra när det gäller att skapa en relation med tillit på kort tid. (Ludvig)

Ludvig pratar alltså mer dialekt i sitt yrke inom vården än vad han gör i privatlivet, då han anser att det hjälper honom att snabbt skapa relationer med tillit med sina patienter. Göteborgskan verkar i det här sammanhanget ha en identifikationsfunktion som gör att patienterna känner sig trygga eller hemma när sköterskan som vårdar dem talar dialekten. Det finns en värme i dialekten som behövs i situationen och som Ludvig anser att inte rikssvenska har. Denna värme och hemmakänsla tyder på att det ger någon form av gemenskap, vilket innebär att samhörighetsprincipen är rådande i någon mån.

Både Karl och Therese berättar att de medvetet har tonat ner sin dialekt i vissa situationer, främst för att överbrygga kommunikationshinder. Karl har tonat ner dialekten vid beställning av taxi via telefon några gånger då telefonisten inte har förstått vad han sagt. Han har även stor vana att växla mellan olika dialekter och rikssvenska i sitt yrke som musikalartist. Therese ger inte exempel på någon särskild situation i vilken hon medvetet talat mindre dialekt, men berättar att hon och

hennes syskon uppmanades av sin mamma när de var små att tona ner dialekten så att andra skall förstå dem.

[...] Jag är uppfostrad med att tona ner på dialekten för att folk ska förstå. Mamma sa alltid till oss när vi var små och pratade väldigt grov skånska, att det hette mej och inte maj t.ex. Så jag tror att jag alltid har varit medveten om att försöka tona ner på dialekten, så att andra runt om kan höra (Therese)

Det är inte nödvändigtvis mammans personliga värdering av dialekten som talar i uppmaningen, utan skulle också kunna vara t.ex. andra skåningars utanför Trelleborg. Icke desto mindre verkar mammans uppmaning till Therese att tona ner dialekten ha påverkat henne, då hon anser att hon brukar försöka tona ner för att andra skall förstå vad hon säger.

Intervjupersonerna blev tillfrågade om det finns gånger då de talar mer dialekt än de gör i vanliga fall för att få någon form av fördel. Ludvigs svar angående detta är redovisat ovan där hans jobbsituation beskrivs, dock menar han att detta är något han gör omedvetet. Förutom Ludvig berättar även Therese och Karl att de använt sina dialekter strategiskt. Therese utnyttjar helt enkelt att det hörs att hon inte kommer från Göteborg och låtsas vara turist när hon t.ex. vill byta en vara i en affär och har tappat bort kvittot och säger att "[...]jag åkte hit för att byta in klänningen och glömde kvittot i Skåne och vet inte när jag ska tillbaka till gbg igen" (Therese). Karl berättar att han talar mer dialekt när han märker att den uppskattas i situationen han befinner sig eller av personen han talar med. I dessa situationer sker alltså kodglidning i riktning mot mer dialektalt tal.

Vidare berättar både Therese och Karl att de anser sig själva överlag tala mindre dialekt idag än vad de har gjort tidigare. Båda menar att det har med flytten från Skåne till Göteborg att göra. Karl berättar att han sällan fått reaktioner av andra skåningar angående att han talar en mer utjämnad dialekt sedan han flyttade "De jag umgås med från Skåne är ofta runtflyttade och har hög tolerans för fenomenet" (Karl). Karls och Thereses utsagor tyder på att geografisk förflyttning är det huvudsakliga skälet till att de har jämnat ut sina dialekter. Däremot innebär en flytt också att man hamnar i en miljö med andra attityder till dialekter vilket är något som kommer att diskuteras vidare i avsnitt 4.3. För Karls del kan även hans utbildning och yrke, som bl.a. innebär skolning i rikssvenskt tal, ha påverkat hans dialekttalande även i privatlivet. Möjligen kan man även betrakta Karls och Thereses dialektutjämning

som en samhörighetsmarkör till göteborgarna. Detta skulle innebära att de jämnar ut sin dialekt för att bli del av en ny språklig gemenskap, vilket komplicerar samhörighetsprincipen något.

Både Ulf och Ludvig anser att de talar ungefär lika mycket dialekt idag som de alltid har gjort, om inte lite mer. Detta har förmodligen att göra med att de inte har lämnat sina respektive dialektala miljöer och därmed omges de sannolikt av positiva attityder till dialekten. Samhörighetsprincipen är här stark i förhållande till statusprincipen. Ulf menar att han eventuellt talar lite mer dialekt i vuxen ålder då han är mer avslappnad och säker i allmänhet än han var i tonåren och början av tjugooårsåldern.

4.2. Attityder till den egna dialekten

Det finns en del skillnader i vad intervjupersonerna anser om sina egna dialekter. Inte bara mellan personerna utan även mellan olika uttalanden av samma person. I det följande kommer det att redogöras för dessa attityder på ett så nyanserat sätt som möjligt.

Karl är den enda av fyra intervjupersonerna som är genomgående positiv till den egna dialekten. Han säger att han tycker mycket om sin dialekt och att han tror att den är en stor del av hur han uppfattas. Ulf berättar att han inte har funderat mycket över sin dialekt men att han trivs med den.

Till skillnad från Ulf och Karl har både Therese och Ludvig mycket splittrade attityder till sina dialekter. Therese ser sin dialekt som personlig men tycker inte att den är fin. Däremot kan hon tycka att skånska är charmigt när hon hör det talas av andra och hon säger att det kan få henne att känna sig hemma. I övrigt är hon negativt inställd till dialekten. Hon säger att den låter grötig och ovårdad. Hon berättar att hon ogillade den mycket under tonåren och att hon då tyckte att man lät korkad när man pratade skånska, något hon fortfarande tycker om dialekten är mycket bred. Denna ambivalens kan tänkas illustrera en kamp mellan samhörighetsprincipen och statusprincipen i vilken samhörighetsprincipen kämpar i underläge.

Ludvig tror och hoppas att han talar lagom mycket dialekt, då han anser att mycket bred göteborgska låter brötigt och korkat. Är göteborgskan däremot inte bred tycker han att den är gemytlig och varm. Det finns således en ambivalens även i Ludvigs syn på den egna dialekten. Å ena sidan finner han den gemytlig och varm, men å andra sidan brötigt och korkad. Tilläggas kan att hans negativa attityder endast är knutna till mycket bred göteborgska och verkar inte involvera hans

egna tal. I jämförelse med rikssvenska däremot verkar Ludvig ha en positiv syn på sin dialekt ” En go och glad göteborgare är lättare att få tillit än en person som talar kall och tråkig rikssvenska” (Ludvig). Han benämner alltså rikssvenska som kall och tråkig i jämförelse med göteborgska vilket tyder på att samhörighetsprincipen är starkare för honom än statusprincipen.

4.3. Andras attityder till dialekten

Att uttala sig om vad man tror och upplever att andra tycker om ens dialekt verkar vara lättare än att förklara vad man själv tycker och tänker om den. Svaren på de frågor som berörde andras attityder var både fylligare och krävde mindre eftertanke än svaren på frågor som berörde egna attityder. Samtliga intervjuade har en relativt klar bild av hur de upplever att andra ser på deras dialekt, även om denna bild i några fall har flera sidor.

Ludvig upplever att göteborgska mottages som en gemytlig, familjär och varm dialekt vilket även citatet om hans arbetssituation vittnar om (se avsnitt 4.1). Han illustrerar även detta genom att befästa den stereotypa uppfattningen om goa och glada göteborgare.

Ulfs uppfattning av andras attityder till hans dialekt är inte lika enhetlig som Ludvigs. Ulf berättar att det är stor skillnad på hur människor ser på hans dialekt beroende på varifrån de kommer. Han menar att göteborgare tycker att den låter bonnig och osmart medan andra, t.ex. stockholmare, tycker att den låter mysig. Vidare menar han att människor som bor långt bort brukar uppfatta hans dialekt som göteborgska. Han berättar att det är när dialekten uppfattas som göteborgska som den uppfattas positivt. Han tillägger dock att han inte upplever nämnda attityder som negativa, utan snarare som skämtsamma. Hans egen attityd till sin dialekt verkar alltså inte var nämnvärt påverkad av andras attityder till den (jfr avsnitt 4.2).

Att Ulfs dialekt uppfattas som göteborgska kan bero på att Göteborg är centrum för ett västsvenskt regionalspråk. Att den, när den uppfattas som göteborgska, får positiv respons kan bero på stereotypa uppfattningar om dialekten samt att göteborgska, i egenskap av centrum för ett västsvenskt regionalspråk, har högre status. Att hans dialekt mottages på ett mer positivt sätt långt bort kan också bero på att man i regel använder den egna dialekten som måttstock i bedömningen av andra dialekter (se avsnitt 2.1). Relationen mellan göteborgskan och Alingsås-dialekten kan också vara präglad av att göteborgskan har inflytande över Alingsås-dialekten vilket en undersökning av

Gunnarsdotter Grönberg har visat (2007). Detta kan bidra till Alingsås-dialektens låga status i Göteborgares uppfattning.

Det hade kanske varit väntat att Karl och Therese skulle ha liknande upplevelser av andras attityder till deras dialekter, då deras dialekter liknar varandra och då båda två numera bor i samma stad. Så är dock inte fallet, utan deras upplevelser av andras attityder skiljer sig åt, vilket även deras attityder till den egna dialekten gör (se avsnitt 4.2). Karl tror att man oundvikligen läser in vissa värden i olika dialekter och berättar att han främst har stött på positiva attityder till sin dialekt, medan Thereses upplevelser av andras attityder till skånskan är mycket blandade. Att Karl upplever att han främst möter positiva attityder till sin dialekt kan eventuellt bidra till att han själv är positiv till den.

Therese menar att de flesta verkar ha en stark uppfattning om skånskan men att huruvida den är positiv eller negativ varierar. ”Antingen hatar eller älskar folk skånska” (Therese). Av uppfattningar hon stött på nämner hon bl.a. att skånska är fult, att det uppfattas som roligt och att det låter som danska. Therese berättar att hon ofta får oblyga kommentarer angående sin dialekt och att dessa för det mesta bara är påpekanden om att hon talar annorlunda. Hon berättar också att det känns otrevligt att få kommentarer av främlingar då hon upplever att hennes dialekt ofta bli attackerad, men att det bara är roligt när vänner skämtar om dialekten. Therese delade attityder till sin egen dialekt (se avsnitt 4.2) är kanske färgade av hur hon upplever att andra uppfattar den.

Det är intressant att Therese och Karls upplevelser av andras attityder är så olika som de är. Eventuellt kan det bero på att de talar olika skånska dialekter. Det förutsätter dock att människor omkring dem kan urskilja nyanskillnader i skånskan, vilket inte är särskilt troligt då de skånska dialekterna inte finns i göteborgarnas geografiska närhet. Att Therese upplever att människor verkar ha starka tyckanden om skånskan kan möjligen bero på att skånska avviker från standard på tydliga vis, t.ex. prosodin och skorrande r. Kanske uppfattas skånska dialekter som bredare än de är i t.ex. Göteborg då de avviker både från det västsvenska regionalspråket och från riksspråket.

4.4. Allmänna attityder till dialekter

Samtliga intervjupersoner blev tillfrågade om huruvida de anser att det finns sammanhang i vilka dialektalt tal är olämpligt, varav tre spontant svarade nej. Ludvig svarade istället ”om man pratar med någon som inte helt och hållet behärskar svenska” (Ludvig). Han tycker att dialektalt tal

passar sig i alla sammanhang, utom i kommunikation med en person som inte helt behärskar språket då dialektalt tal i en sådan situation kan utgöra ett hinder för förståelsen.

De andra tre som spontant svarade att det inte finns några situationer där man bör undvika dialektalt tal lade alla tre till en kommentar efter sina spontana nekanden. Therese svarade ”Jag tycker att det alltid går bra att tala dialekt, om det inte är för grovt eller innehåller slang som andra inte förstår” (Therese). Även Ulf menar att dialektalt tal fungerar så länge man gör sig förstådd. Således är kriteriet för att dialektalt tal skall vara olämpligt hinder för förståelse enligt Ludvig, Therese och Ulf. Ulf tillägger däremot ”en nyhetsuppläsare bör väl inte ha världens grövsta skånska eller så, men jag tycker inte heller att alla i media ska tala rikssvenska” (Ulf). Karl svarade också spontant nej men med tillägget ”I stort sett är det alltid ok. Kanske inte på film eller tv om det stör innehållet” (Karl). Enligt hans mening kan alltså dialektalt tal störa innehållet i film och på tv. Detta uttalande är intressant med tanke på att Karl i övrigt är den av intervjupersonerna som har verkat ha mest positiv syn på dialekter. Detta kan bero på att han, just vad gäller film, har blivit påverkad av sin teaterutbildning och sitt musikalyrke, då media förknippas starkt med riksspråket (se avsnitt 3.1.1).

Intervjupersonerna blev också tillfrågade vilka dialekter de tycker om samt vilka de inte tycker om. Ludvig berättar att han tycker mycket om dialekter i allmänhet och hade svårt att nämna någon särskild dialekt han tycker om.

Jag gillar de flesta dialekter, ju mer olika de är min egen desto bättre.
Dialekter ger människor ytterligare en dimension på deras personlighet.
(Ludvig)

Alla fyra uppgav norrländska som en dialekt de tycker om med motiveringarna att den låter mysig, sympatisk, trevlig, mjuk och behaglig. Alla utom Ludvig tycker även om Göteborgska. Anledningen att Ludvig är den enda av dem som inte uppger göteborgska som en dialekt han gillar, är möjligen att han också är den enda av dem som pratar göteborgska.

Karl och Ludvig tycker om Gotländska. Karl och Ulf tycker om skånska, vilket innebär att Karl uppger sin egen dialekt som en av dem han gillar. Therese tycker även om västgötska och berättar att hon tycker att den låter ”bonnig på ett charmigt sätt” (Therese). Bonnig används alltså här i positiv bemärkelse. Att norrländska och göteborgska är de dialekter som är mest omtyckta går i linje med en del tidigare

forskningsresultat som har visat att de mest populära dialekterna finns i västra och norra Sverige (se avsnitt 2.1). Mina resultat är dock inte representativa då antalet informanter är litet, men det är ändå intressant att notera att popularitetsmönstret upprepas.

Karl och Ludvig är mycket positivt inställda till dialekter i allmänhet och berättar båda två att de inte ogillar någon dialekt. Däremot menar Ludvig att det finns specifika adjektiv kopplade till vissa. Dessvärre specificerades inte vilka adjektiv som avsågs vilket beror på brist av följdfråga. Therese tycker inte om östgötska eller för bred Stockholmska. Ulf tycker inte om Malmö-skånska, Örebro-dialekt eller bred stockholmska. Att stockholmskan uppfattas negativt går också i linje med en del tidigare forskningsresultat (se avsnitt 2.1). Förklaringarna som ges till varför stockholmskan ogillas är att den är snobbig, otrevlig och låter som översittare. Lars Gunnar Andersson har förklarat den negativa synen på stockholmskan i Göteborg genom att hävda att det har med maktrelationer att göra (se Andersson 1985:141f). Vidare är det intressant att Ulf uppger skånska som en dialekt han gillar men Malmö-skånska som en han inte gillar.

5. Diskussion och slutsatser

Syftet med den här uppsatsen var att undersöka hur dialekters ställning och överlevnad påverkas av attityder till dem. I detta kapitel kommer undersökningens resultat att diskuteras bl.a. genom att de ställs emot undersökningens syfte och jämförs med den tidigare forskning som redogjorts för i kapitel 2. Vidare kommer även metoden och teorin att diskuteras.

5.1. Mobilitet och attityder

För denna undersökning har jag utgått från att informanterna agerar som de avser att agera (se avsnitt 3.1.2) vilket jag således även kommer att göra i detta kapitel. Den eventuella skillnaden mellan intervju-personernas utsagor och deras agerande är något som kommer att diskuteras vidare i avsnitt 5.2. I resultatredovisningen framgår att samtliga intervjuade anser sig vara dialekttalande. Samtliga uppger även att de talar olika mycket dialekt i olika sammanhang och med olika personer, d.v.s. de kodglider.

De två informanterna som har flyttat från sin ursprungliga dialektala miljö, Karl och Therese, talar mer dialekt i samtal med någon på eller

från uppväxtorten än de gör på den nuvarande orten. De anpassar alltså sitt språk efter den nya dialektala miljön genom att jämna ut dialektala drag i sitt tal. Det är också dessa två som uppger att de talar mindre dialekt idag än de har gjort tidigare. Båda två menar att det är flytten från Skåne till Göteborg som är orsaken till att de talar mindre dialekt idag. Mobilitet är en faktor som bidrar till dialektutjämning (se avsnitt 2.2). Därmed är det troligt att Karls och Thereses flytt till Göteborg, precis som de själva menar, har gjort att deras dialektala tal har jämnats ut. Therese å sin sida upplever att människor i hennes omgivning har mycket starka åsikter om hennes dialekt och hon berättar att hon ofta får kommentarer angående dialekten. Hon har även själv till stor del negativ attityd till sin dialekt vilket kan hänga samman med hennes upplevelser av andras attityder till den. Mötet med dessa attityder går sida vid sida med flytten till Göteborg. Flytten till Göteborg har inneburit att Therese numera befinner sig i en miljö med en annan dialekt knuten till sig än hennes, och med andra attityder till olika dialekter, däribland hennes egen. Till skillnad från Therese upplever Karl att han främst möts av positiva attityder till sin dialekt och han är själv mycket positivt inställd till den.

Varken Ludvig eller Ulf anser att de talar mindre dialekt idag än de har gjort tidigare. Ingen av dem har heller lämnat sin ursprungliga dialektala miljö utan bor i stort sett kvar på uppväxtorten. Detta innebär dels att de inte har behövt anpassa sitt tal till en ny dialektal miljö, som Therese och Karl har gjort, och dels att de till övervägande del omges av positiva attityder till sina dialekter då den är något de har gemensamt med andra på bostadsorten. Som nämnts tidigare befinner sig Ludvig och Ulf till stor del i sammanhang där samhörighetsprincipen är starkare än statusprincipen (se avsnitt 4.1).

5.2. Domämförlust?

Dialekters ställning hotas när dialekten förlorar domän, d.v.s. när sammanhangen i vilka dialekten föredras framför standardnära former blir färre.

Som framgår av resultatredovisningen anser samtliga intervjuade att dialektalt tal passar sig i nästan alla sammanhang, så länge alla parter förstår vad som sägs. Däremot uppger samtliga även att de talar olika mycket dialekt i olika sammanhang vilket tyder på att de ändå anser dialektalt tal vara mer eller mindre passande i olika situationer.

Vad attityder till den egna dialekten beträffar verkar Karls och Ulfs dialektala tal inte vara utsatt för något nämnvärt hot då båda två trivs

med sina dialekter. Ludvig har en ambivalent syn på dialekter, såväl sin egen som andra. Emellertid verkar hans negativa attityder till göteborgskan endast innefatta mycket bred göteborgska och inte hans egen dialekt, vilket tyder på att han trots ambivalenta utsagor trivs relativt bra med sin dialekt. Vidare vinner hans dialekt domän i en situation där t.ex. Ulf snarare förlorar domän, nämligen på arbetsplatsen vilket talar till dialektens fördel. Therese däremot, som också är kluven inför den egna dialekten, är till stor del negativ till sin dialekt och tonar ner den så att andra skall förstå henne. Troligen är detta inte nödvändigt då hennes dialekt förmodligen inte utgör något nämnvärt kommunikationshinder (se avsnitt 2.2). För Therese kan samhörighetsprincipen tänkas lida nederlag då hon sällan omges av andra talare av sin dialekt. Däremot kan det, som tidigare nämnts, även tänkas finnas en samhörighet i den nya dialektala miljön.

I föregående avsnitt konstaterades att alla fyra intervjuade kodglider, men huruvida detta är att betrakta som hotfullt mot dialekterna eller inte är inte självklart. Som nämnts tidigare betraktar Gunnarsdotter Grönberg kodglidning som något positivt för dialekters ställning (2010). Däremot om situationerna i vilka standardnära former föredras blir fler, sker detta på bekostnad av dialekten.

5.3. Diskussion om teori, metod och material

Fördelen med en kvalitativ metod är att det är möjligt att få djupare insikt i intervjupersonernas upplevelser än genom en kvantitativ metod. Något som är problematiskt däremot är att det krävs erfarenhet för att bli en god intervjuare eftersom det krävs att intervjuaren har en del färdigheter för att kvaliteten på den kunskap som produceras skall bli hög (Kvale & Brinkmann 2009:100f). Min begränsade erfarenhet påverkade utan tvekan intervjuerna på olika sätt. Det finns också viss kvalitetsskillnad mellan intervjuerna då min trygghet i situationen som intervjuare ökade något för varje genomförd intervju.

Vad gäller chatt som kommunikationsmedel för intervjun så anser jag att det fungerade bra. Efter varje avslutad intervju frågade jag intervjupersonen hur hen tyckte att det hade gått, om det hade varit svårt att svara på frågorna osv. En av fyra intervjupersoner uttryckte att det hade varit lättare att svara i tal men att det under intervjuns gång hade gått bättre och bättre att svara i skrift. En nackdel med chatt som kommunikationsmedel är dock att jag har gått miste om den icke-verbala kommunikationen vilket innebär att jag t.ex. inte kunnat läsa av

tonläge. För att kompensera detta har jag i samtliga intervjuer ställt rikligt med följdfrågor för att sådant skall kunna framgå.

Jag anser att metoden fungerade för undersökningen med reservation för att intervjupersonerna eventuellt agerar annorlunda än de säger/tror att de gör. Metoden kommer främst åt intervjupersonernas medvetna attityder. Detta problematiseras dock något då intervjupersonerna dels blev frågade om i vilka situationer de ansåg att dialektalt tal passar sig, och dels i vilka situationer de själva talar mer eller mindre dialekt. Det nämns dock redan i teori-avsnittet att undersökningen inte tar hänsyn till informanternas faktiska språkbruk (se avsnitt 3.1.2).

Jag hade kunnat utvidga tolkningen av intervjuvaren genom att ta hänsyn till att jag känner intervjupersonerna och därmed vet en del om deras faktiska dialektala tal. Jag valde dock bort detta alternativ av etiska skäl och har strikt hållit mig till vad som framgick under intervjuerna. Det hade däremot varit intressant att göra en liknande undersökning där även informanternas faktiska dialektalande undersöktes.

De teorier som använts anser jag fungerade relativt väl för undersökningen. Hade undersökningen tagit hänsyn till informanternas faktiska språkbruk, hade kodglidningsskalan (se figur 1) kunnat användas mer för att illustrera språkbruket i olika sammanhang. Däremot menar jag att samhörighetsprincipen och statusprincipen inte är helt oproblematiska då det är möjligt att en samhörighetsprincip råder även vid anpassning till en annan dialekt. Jag tror också att analysen hade blivit mer nyanserad om jag hade använt teorin om dold och öppen prestige, då jag anser att samhörighet inte är tillräcklig förklaring i alla sammanhang där dialekten är stark.

Antalet intervjupersoner är litet i kvalitativa intervju-undersökningar vilket innebär att det kan vara svårt att generalisera resultaten. Resultaten får istället stå för ett kvalitativt bidrag till ett forskningsområde i vilket främst kvantitativa studier gjorts tidigare.

5.4. Slutsatser

Som nämnts ovan gör jag inget anspråk på att generalisera några resultat. Emellertid kommer jag i detta avslutande avsnitt att utifrån resultaten besvara undersökningens frågeställningar.

Hur påverkas en dialekt av sina talares attityder till den och av andras attityder till den? Ludvig och Ulf talar lika mycket, om inte lite mer, dialekt idag än de gjort tidigare och de trivs båda med sin respektive dialekt och upplever att andra har relativt positiv inställning

till den. Ludvig har förvisso ambivalenta attityder till sin dialekt, men som nämnts verkar de negativa attityderna inte vara kopplade till honom själv som dialektalare utan till andra talare av göteborgska (se avsnitt 4.2). Den positiva attityden, tillsammans med det faktum att Ulf och Ludvig inte har flyttat, verkar alltså påverka deras dialekter positivt. I synnerhet i Ludvigs fall som upplever att dialekten främjar honom i hans arbete. Ulfs upplevelse av att hans dialekt kan uppfattas som bonnig verkar inte påverka hans dialektala tal nämnvärt.

Utifrån Karls positiva attityd samt hans upplevelse av andras positiva attityder betraktar jag mobiliteten som den primära orsaken till utjämnandet av hans dialektala tal. I Thereses fall tror jag att hennes attityder har bidragit till hennes dialektutjämning, då hon uppger att hon talar mindre dialekt idag och då hennes attityder till sin dialekt överlag är negativa. Den geografiska förflyttningen bidrar naturligtvis också till hennes dialektutjämning.

I vilken utsträckning kan man dra slutsatser kring vilket inflytande attityder har på dialekter? Utifrån intervjupersonernas utsagor om sitt dialektalande och inställningar till deras respektive dialekter anser jag att man kan påstå att attityder har ett inflytande över dialekterna. Hur mycket attityderna påverkar dialekterna är dock svårare att konkludera. Det är t.ex. svårt i Thereses fall där mobilitet och attityder samverkar.

Några generaliseringar kan jag som sagt inte göra utifrån denna intervjuundersökning, men istället framkom nyanserade utsagor om intervjupersonernas attityder, och upplevelser av andras attityder, till sin respektive dialekt.

Litteratur

- Andersson, Lars Gunnar 1985, *Fult språk: svordomar, dialekter och annat ont*. Stockholm: Carlssons
- Bolfek Radovani, Jasmina 2000. *Attityder till svenska dialekter – en sociodialektologisk undersökning bland vuxna svenskar*. SoLiD nr 13 (=FUMS Rapport nr 201) Uppsala: Universitetstryckeriet.
- Deprez, Kas & Persoons Yves 1987. Attitude. I: U. Ammon, N. Dittmar & K. Mattheier (red.) *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society, First Volume*. Walter de Gruyter. Berlin/New York. S. 125-130.
- Edlund, Lars-Erik 1994. Dialekterna och de regionala språken i nutid och Framtid. I: Blomberg, Barbro & Lindquist, Sven-Olof (red.) *Den regionala särarten*. Lund: Studentlitteratur.
- Edlund, Lars-Erik 2002. Det svenska språklandskapet. De regionala språken och deras ställning i dag – och imorgon. I: Akselberg, Gunnstein, Bødal, Anne Marit & Sandøy Helge (red.) *Nordisk Dialektologi*. Oslo: Novus forlag.
- Giles, Howard, Hewstone, Miles, Ryan, Ellen & Johnson Patricia. Research on Language Attitudes. I: U. Ammon, N. Dittmar & K. Mattheier (red.) *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society, First Volume*. Walter de Gruyter. Berlin/New York. S. 585-592.
- Gunnarsdotter Grönberg, Anna 2004. *Ungdomar och dialekt i Alingsås*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Gunnarsdotter Grönberg, Anna 2010, Göteborgare kommer aldrig att prata stockholmska. *Språktidningen* 2010/2:48-51.
- Hultgren, Sven 1983, *Skola i dialektal miljö*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Loman, Bengt 1973. Miljö och språkförmåga. *Svenskläraryrkeförbundet Årsskrift*.
- Nyström, Staffan 2000. Dialekterna i Sverige. *Svenskläraren* 2000/4:39-41.
- Sundgren, Eva 2002. *Återbesök i Eskilstuna. En undersökning av morfologisk variation och förändring i nutida talspråk*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala Universitet.
- Trudgill, Peter 1972. Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich. I: *Language in society*. Elektronisk resurs:

<http://journals.cambridge.org.ezproxy.ub.gu.se/action/displayFulltext?type=1&pdftype=1&fid=2644524&jid=LSY&volumeId=1&issueId=02aid=2644516>

Hämtad: 2012-11-19.

Wihlborg, Karin 2005. *"Ful och charmig" Ungdomars användning av och attityder till dialekt i Östergötland – ur ett könsperspektiv.* (Rapport nr 3) Eskilstuna: Mälardalens högskola

Bilaga 1

Intervjufrågor

Information om intervjupersonen

Kön?

Ålder?

Uppväxtort?

Nuvarande bostadsort?

Har du bott någon annanstans?

Frågorna

Anser du dig själv vara dialekttalande?

Tror du att du pratar mer dialekt i vissa sammanhang/med vissa personer än

andra?

Vad tror du det beror på?

Tycker du om din dialekt? / Vad tycker du om din dialekt?

Hur kommer det sig?

Har du någon gång fått märkbara reaktioner på din dialekt?

Vad för reaktioner?

Hur kommer det sig tror du?

Hur kändes det?

Har du någon gång fått märkbara reaktioner på din ”ickedialekt”?

Hur kommer det sig tror du?

Hur kändes det?

Har du någon gång tonat ner din dialekt?

Vad var anledningen till att du gjorde det?

Talar du mer eller mindre dialekt idag än du gjort tidigare?

Vad tror du att det beror på?

Vad tror du/upplever du att andra tycker om din dialekt?
Har du någon gång använt din dialekt strategiskt?

Finns det sammanhang då du anser att det är mindre lämpligt att tala dialekt?

Vilken/vilka dialekter tycker du om?
Vad tycker du om med den/dem?

Vilken/vilka dialekter tycker du inte om?
Vad tycker du inte om med den/dem?

Är det något du vill tillägga?

Hjälpfrågor

Vill ha fylligare svar

Kan du säga nåt mer om det?
Har du fler exempel på det?

Sonderande frågor

Vill ha mer precist svar

Har du själv upplevt detta?

Specificerande frågor

Vill byta riktning

”Jag skulle nu vilja ta upp ett annat ämne”

Strukturerande frågor

Pauser

Ge utrymme till eftertanke och reflektion

Tystnad

Vill ha ett förtydligande

Du menar alltså..?

Är det så att du upplever att...?

Tolkande frågor